

TANULÁS? KARRIER? CSALÁD? BARÁTOK?
MELYIK UTAT JÁROM 10 ÉV MÚLVA

JELIGE: MFU 882

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	2
I. Bevezetés	3
II. Miért is kell a fiatalok értékrendjével foglalkoznunk?	4
III. A kutatás jellemzői.....	5
IV. A kutatás hipotézisei	5
V. A kutatás eredményei	6
1, A mintára vonatkozó alapadatok:.....	6
2, A fiatalok által megfogalmazott szövegekről általánosan:.....	7
3, Hol ébredek 10 év múlva?	9
4, Kivel reggelizek majd?	11
5, Mit csinálok majd napközben?	13
6, Szabadidő-életmód	15
VI. Következtetés.....	17
1. A hipotézisek kivizsgálása a kutatásból	17
2. További fontos következtetések.....	19
VII. Értékelés 30 év távlatában.....	20
VIII. Javaslatok	21
IX. Összegzés	25
Irodalomjegyzék	26
Melléklet	27

I. Bevezetés

A téma választását elsősorban saját munkahelyemen, a Csillagpor Alapítványnál szerzett élményeim, és szakmai tapasztalataim ihlették meg. A szolnoki székhelyű civil szervezet 2005 óta vesz részt aktívan a város ifjúsági közéletének fejlesztésében. Az alapítvány 2009 júliusától 2010 decemberéig Családműhely programot működtetett, amelybe fiatalokat, valamint kisgyermekes szülőket toborzott. A projekt a fiatalok körében családi életvitelre nevelést, a kisgyermekes szülők esetében pedig szülővé válásból fakadó problémák megelőzését vállalta. (Tóth, 2010) E program keretében kerültem be először friss diplomásként kortárssegítő önkéntesként, majd egy félévre rá váltam az alapítvány önálló alkalmazottjává. A Családműhely program befejezése után is feladatom a program hatásának köszönhetően kialakult kb. 25 fős önkéntes közösség fejlesztésében részt venni.

Én magam is az Alapítvány „próbaemberének” számítok, hiszen önkéntes, és munkatárs vagyok egyben. Nap mint nap tartom a kapcsolatot kisgyermekes szülőkkel, felnőtt önkéntesekkel, és szervezek velük számtalan közös rendezvényt. Saját magamon tapasztalom, hogy mennyi minden változott az életemben, és a meglévő értékészleteim is erősödnek. Itt kiemelném a családalapítás, mint érték fejlődését is. Saját tapasztalataim alapján is azt gondolom, hogy a fiatalok értékrendjének formálásában nagy szerepe van egy olyan közösségnek, ahol különféle élethelyzetű, kompetenciájú, beállítottságú felnőtt önkéntesek mintát adnak. Emellett akár a Családműhely programban, akár azóta is, folyamatosan vonunk be fiatalokat akcióinkba, ami pont azt a célt szolgálja, hogy segítőként álljunk mögöttük, és bíztassuk őket saját értékeik kibontakoztatásában.

Munkám során sokféle értékrenddel találkoztam körükben, és arra törekedtem, hogy motiváljam őket abban, hogy fejlesszék erősségeiket. Igyekeztem egyes értékrendbeli vitákat közösen feldolgozni. Éppen azért, mert körükben is nagyon sokféle gondolkodásmód jellemző, kíváncsi voltam mi is jellemzi igazán Szolnok ifjúságát értékrendbeli szinteken, milyen prioritások jelennek meg gondolkodásmódjukban. A saját munkámat is könnyíti, ha tisztán látom, hogy mi az, amire oda kell figyelni, mi az, amire építeni lehet a jövőben. Éppen ezért volt indokolt számomra egy feltáró jellegű, jövőképre vonatkozó értékrend kutatás elvégzése.

II. Miért is kell a fiatalok értékrendjével foglalkoznunk?

Napjainkban a globalizáció, a gazdasági válság, a politika, a média, a felgyorsult technológiai fejlődés nagyban befolyásolja az egyéni és családi értékeket. Ezekkel lépést tartani csak úgy lehet, ha szakemberként folyamatosan monitorozzuk ezeket a változásokat. Ennek egyik legjobb indikátora a fiatalok jövőképe.

Úgy vélem, hogy ifjúságsegítéssel foglalkozó szociális munkásnak feladata folyamatosan mérni, hogy a helyi fiatalokat mi érdekli, hogyan látják a környezetüket, lehetőségeiket, a jövőjüket. Ezekből az eredményekből lesűrhető, hogyan működik a helyi társadalom, mérlegre lehet tenni az erősségeket és gyengeségeket. Felismerhetőek azok a pontok, ahol sürgősen be kell avatkozni, és egyben fejlesztési stratégiák alapjai is lehetnek. Azt hiszem, nem kell túlhangsúlyoznom azt a tényt, hogy a jelenleg felnövekvő ifjak beállítottsága határozza meg mind városunk, mind országunk jövőjét. Ez a gondolatvilágot egészíti ki következő is:

„Minden társadalom elsőrendű feladata a gyermekek és fiatalok nevelése, felkészítése a felnőtt életre. Minden társadalom – és annak alapegysége, a család – fennmaradása, fejlődése, a változó körülményekhez való alkalmazkodása függ a gyermekek és a fiatalok nevelésétől, illetve a nevelés hatékonyságától. A modern társadalomban – ide értjük a magyar társadalmat is – a mindenkori fiatal nemzedékek társadalmi felkészítését, tevékenységét és beilleszkedését sok és sokféle társadalmi intézmény és szervezet egyidejű együttműködése hivatott biztosítani. Ez csak akkor lehetséges, ha a kormányzati szinttől a helyi szintig a döntéshozók, a jogalkotók, a jogalkalmazók, a korosztállyal foglalkozó szakemberek azonos módon viszonyulnak a fiatalsághoz. Ez elsősorban azt jelenti, hogy kormányzati szinten horizontális, ágazatok, (szak)területek feletti koordináció és kooperáció szükséges, elsődleges maga a gyermek, a fiatal, az ő boldogulásuk a cél; ami a korábbi – probléma/feladat központú – megközelítés helyett arra helyezi a hangsúlyt, hogy a gyermekekre és a fiatalokra úgy kell tekinteni, mint a jövő alkotóira. Olyan értékes személyekre, csoportokra, korosztályokra, akik és amelyek – társadalmi értelemben – a jelen és a jövő erőforrásai.”
(SZMM munkatársai 2010:21)

III. A kutatás jellemzői

A kutatás témája alapvetően egy ifjúsági értékrend kutatás. Célja, hogy feltárja a Szolnokon működő ifjúsági közösségek aktív fiataljainak értékrendjét, ezen belül is jövőképükre vonatkozó elképzeléseiket.

A kutatáshoz használt módszer a H. Sas. Judit szociológus által kifejlesztett „Egy napom tíz múlva” című projektív teszt. A módszer lényege, hogy a mintába bevont fiatalok szövegszerűen fogalmazzák meg, hogyan képzelik el egy napjukat 10 év múlva a reggeli felkeléstől az esti lefekvésig. A projektív teszt előnye, hogy a fiatalok teljesen szabadon, spontán módon mutatják be jövőbeli elképzeléseiket, így az általuk kiemelt értékek és szempontok szerint lehet vizsgálni az eredményeket. Ezáltal pontos képet kapunk arról, hogy jelen pillanatban milyen értékek mentén gondolkodnak, melyek azok, amelyek középpontban állnak, vagy amelyek háttérbe szorulnak, illetve újonnan megjelennek.

H. Sas Judit projektív teszt típusú kutatást először a '80-as évek elején a 14-18 évesek körében, országosan, 800 főt érintve végezte el. A későbbiekben 2000-ben ugyanezt megismételte, és a két kutatás közötti különbségeket 20 távlatában elemezte, valamint értékelte. (H. Sas, 2002/3. 365.o.)

Jelen kutatásban 50 fiatal vett részt. A mintába olyan 14-19 év közötti diákok kerültek, akik Szolnokon valamilyen ifjúsági közösség aktív tagjai, melyek valamilyen szervezeti struktúrában működnek. Az adatfelvételkor ügyeltem arra, hogy Szolnokon minél több ifjúsággal foglalkozó szervezethez eljussak. Továbbá arra is törekedtem, hogy különböző típusú, eltérő értékeket képviselő szervezeteket vonjak be a kutatásba. Hat szervezetet sikerült bevonnom: Szolnok Városi Diákok Tanácsa, Metodista Közösségi Ház (Ifi Klub), Kamasztanya Gyermek és Ifjúsági Egyesület, Miért Ne Közhasznú Humán Szolgáltató Alapítvány, Csillagpor Alapítvány, Szolnoki Mazsorett és Zászlóforgató Csoport és Szolnoki Ifjúsági Zenekar. Ezen szervezetek meghatározóak Szolnok ifjúsági közösségi életének fejlesztésében.

IV. A kutatás hipotézisei

H1: A fiatalok nagy része az élettársi kapcsolatokat részesíti előnyben. A házasság, mint követendő párkapcsolati forma kevésbé jellemző a fiatalok körében.

H2: A családalapítás kitolódik 30 év fölé.

H3: A fiatalok maximum egy gyermek vállalását tervezik.

H4: A résztvevők 10 év múlva inkább még továbbtanulnak, és a karrierépítésre gondolnak, mint a konkrét munkavégzésre.

H5: A fiatalokat inkább a szórakozás, és a nyüzsgő élet vonzza, mint a nyugodt, bensőséges családi élet.

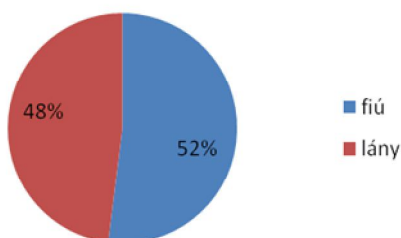
V. A kutatás eredményei

A kutatás alapvetően kvalitatív típusú eredményekre épül, éppen ezért elsődlegesen a tartalomelemzés módszerét használtam. Ezt egészítettem ki néhány keményebb statisztikai adattal, amihez az SPSS statisztikai szoftvert alkalmaztam.

1. A mintára vonatkozó alapadatok:

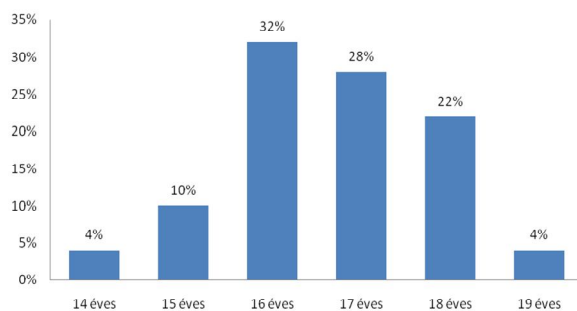
A minta nemi eloszlását tekintve elmondhatjuk, hogy majdnem fele-fele arányban töltötték ki fiúk és lányok. A fiúk aránya egy kicsivel több, mint a lányoké. (1. ábra)

1. ábra: nemek megoszlása

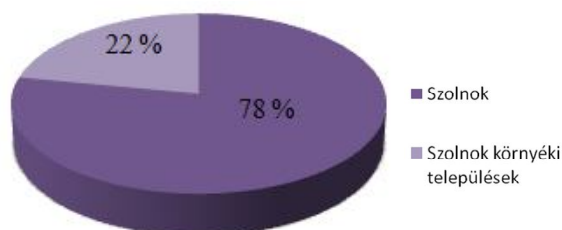
A kitöltők életkori adatai azt mutatják, hogy a kutatásommal leginkább a 16-18 éves diákokat sikerült elérnem. (2. ábra)

2. ábra: életkori eloszlás

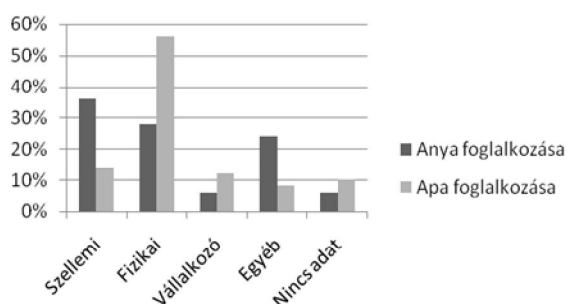
A fiatalok lakóhelyére vonatkozóan láthatjuk, hogy nagyrészt Szolnokon élnek, jóval kisebb arányban Szolnok környéki kisebb városokban, falvakban. (3. ábra)

3. ábra: lakóhely szerinti eloszlás

Ezekon kívül kíváncsi voltam, hogy mi jellemző a mintában szereplő fiatalok szüleinek foglalkozását tekintve. Az eredmények azt mutatják, hogy az anyák leginkább szellemi-értelmiségi vagy fizikai foglalkozásúak, míg az apáknál inkább a fizikai foglalkozás volt a dominánsabb. (4. ábra)

4. ábra: szülők foglalkozása

A következőkben az eredményeket a fiatalok gondolkodása mentén szeretném bemutatni. A kutatás lényege, hogy teljesen nyitottan, és szabadon hagytam számukra azt, hogyan fogalmazzák meg, mire fektessék a hangsúlyt a leírásokban. Ehhez igazodva, különböző témakörökre osztva ismertetem az eredményeket. Ezt kiegészítem némi összehasonlító elemzéssel, mennyiben változtak vagy nem változtak az írások, tendenciák az elmúlt két kutatáshoz ('80-as évek eleje és 2000. év) képest.

2. A fiatalok által megfogalmazott szövegekről általánosan:

A szövegek hossza átlagosan 12 sor. A szórás értéke a sorok számát nézve 6,2, tehát elég magas. Ez azt mutatja, hogy elég eltérő volt, hogy a fiatalok milyen hosszsan írtak. A fiatalok

fele kevesebb, mint 12 sort írt. Ennek oka lehet, és talán a kutatás egyik legérdekesebb tapasztalata is egyben, hogy „megréműltek” attól a feladattól, hogy szövegszerűen, összefüggő mondatokban kell bemutatniuk az elképzeléseiket. Első ránézésre számukra ez egy nagy kihívás volt, éppen ezért igyekeztek leegyszerűsíteni a kitöltést. Másrészt nagyban beszámított az is, hogy a kitöltők kb. 1/3-a hátrányos helyzetű fiatal volt, akiknek iskolázottsági szintjük nem koruknak megfelelő. Éppen ezért a projektív teszt önálló megértése és kitöltése számukra lehetetlen volt. Ehhez segítséget kellett kérni a velük dolgozó segítőktől. Interjúszerűen diktálták le a válaszaikat, és jól látható, hogy szókincsük, fogalmazó készségük fejletlenebb, és szövegeik hossza is rövidebb volt.

A sorok mennyiségét illetően még hozzátenném azt, hogy általánosan az is tapasztalható volt, hogy a H. Sas Judit féle kutatásokban jóval kidolgozottabb, hosszabb szövegek voltak jellemzőek, mint jelen kutatásban: *„Különböző hosszúságú „dolgozatokkal” találkoztunk, de átlagban legalább 25-35 soros fogalmazásokat írtak.”* (H. Sas 2002:16) Ez a nagy különbség talán azzal magyarázható, hogy mára a fejlett technika korában eltűnt a hagyományos „kézzel írás” értéke, éppen ezért is jelentett a fiataloknak nehézséget manuálisan leírni ekkora szöveg mennyiséget. A dolgozatok további jellemzője, hogy kevésbé kidolgozottak, és nem jelenik meg a leírásokban olyan mértékű részletesség, mint a korábbi két kutatásban. A fiatalok íráskreativitása, fogalmazási készsége leegyszerűsödött, amely gondolom a mai technikai fejlődésből származó új „nyelvtrendek” elterjedésére vezethető vissza. Véleményem szerint a szleng, a lerövidített SMS-ek, chat üzenetek, kommentek.. stb. térhódítása is közrejátszhat ebben.

Ami szembetűnő volt, ahogy a leírásokban megjelent a napi rutin:

„Reggel felkelek, letusolok. Megreggelizem, majd elmegyek a munkahelyemre. Munkahelyemen a munkakörömet elvégzem. Kiosztom az embereknek a heti dolgokat. Csinálok egy munkaértekezletet. Szünetet tartok. Dolgozom tovább. Ebédszünet mindenkinek. Elmegyek megbeszélésre. Majd még visszamegyek a cégemhez és még elvégzem a teendőim. Elmegyek a gyerek (ek) ért. Hazamegyek. Otthon elvégzem a költségvetést meg minden ilyennel járó dolgokat. Együtt vagyok a családdal. Közösén megvacsorázunk. Tusolás. Lefektetem a gyermeket. Majd én is lefekszem a feleségemmel.”(17 éves fiú, Cibakháza. Édesapja kőműves, édesanyja egészségügyi dolgozó)

A dolgozatok nagyobb részében megfigyelhető, hogy a rendszeresség fontos érték a mindennapok megtervezésénél.

3. Hol ébredek 10 év múlva?

A kitöltők felénél (48%) konkrétan megjelent, hogy hol szeretnék élni 10 év múlva. Ha ezt a 48%-ot tovább bontjuk az alábbi eredményeket kapjuk: a fiatalok 10%-a azt írta, hogy Szolnokon vagy környékén szeretne maradni. 14 %-uk egyértelműen kiemelte, hogy külföldön szeretne letelepedni, 24%-uk maradna Magyarországon. Ez az eredmény Szolnokra nézve nagyon aggasztó adat. Ami még aggasztóbb, hogy aki konkretizálta, hogy városunkban szeretne maradni, ő is felvetette annak lehetőségeit, hogy akár máshol is el tudná képzelni életét:

„Szeretnék Szolnokon élni, de egy nagy és szép városban is szívesen élnék, például Szegeden, Pécsen vagy Debrecenben.” (17 éves fiú, Szolnok. Édesapja lakatos, édesanyja vállalkozó)

Ami az ország számára egy újabb megoldandó kihívás, az a külföldön való letelepedés, mint „sláger trend” erősödése. Ez a tény túlhangsúlyozott jó néhány dolgozatban. Markánsan megjelenik a migrációra való törekvés:

„25 éves koromban remélhetőleg egy tengerentúli egyetemen fogom végezni a master képzést (USA, Canada). Mivel az egyetem mellett a diplomámhoz kapcsolódó munkát szeretnék végezni félállásban, igen sűrű heteim, napjaim lesznek. Reggel 8:00-kor kelek, majd 9:00-tól 13:00-ig a cégnél dolgozok valami nyüzsgős pozícióban. 13:00-15:00-ig elvégzem a napi teendőimet és kb. 15:00-19:00-ig az egyetemen leszek. Este elmegyek futni és tornázok egy kicsit, aztán olvasással/ filmnézéssel zárom a napot. Az alapképzést egy angliai egyetemen szeretném végezni International Business Management with French szakon, a második évben „Erasmusra” szeretnék jelentkezni valami egzotikus országba (India, Ausztrália, Kína, Dél-Amerika stb.) Nyaranta pedig 2-3 hónapos gyakornokságokat fogok végezni. A 3. évet Franciaországban, vagy Kanadában fogom tölteni, a 4. évet pedig Angliában) A master és az alapképzés között egy évet utazgatással szeretnék tölteni és a diplomámhoz kapcsolódó gyakornoki programokat szeretnék végezni. 30 éves koromig csak a munkának fogok élni, utána pedig jöhet a családalapítás egy helyes, jó kiállású, humoros pasival, akivel beutazom az egész világot, aztán egy kertvárosi házikóban felneveljük gyermekeinket.” (18 éves lány, Szolnok. Édesapja angol tanár, édesanyja pszichiáter)

„A saját lakásomban a barátnőm mellett kelek. Szakácsként dolgozok reggel 8-tól délután 6-ig. Angliában élek egy nyugalmas külvárosban. Este eltöltök egy kellemes vacsorát gyertyafénnyel. Elviszem ezután moziba és jól érezzük magunkat.”(18 éves fiú, Szolnok. Édesapja hideg burkoló, édesanyja takarítónő)

„Szeretnék külföldön lakni, ha nem is életem végéig, de egy ideig biztosan. Jó lenne, ha lenne egy nagy házam, egy nagy kerttel, ahol sok időt tudunk majd eltölteni a családommal.” (18 éves lány, Szolnok. Édesapja és édesanyja foglalkozása ismeretlen)

„Céljaim közé tartozik, hogy egy külföldi egyetemen végezzek. Miután a diplomám már meg lesz, bármit tudok kezdeni az életemmel, hiszen úgy mond 'beleszek biztosítva'.[...] Céлом, és álmom, hogy Amerikában éljek és legyen egy külföldi férjem.”(16 éves lány, Szolnok. Édesapja és édesanyja vállalkozó)

„Tervem, hogy nem Magyarországon fogok már lakni, úgyhogy a régi barátokkal való kapcsolattartás érdekében az esti 'gépezés' kimaradhatatlan lenne.” (16 éves lány, Szolnok. Édesapja lakatos, édesanyja ápolónő)

Egyébként azok, akik egyértelműen írták, hogy Magyarországon szeretnének maradni, megfogalmazásaikból kiderül az is, hogy csak abban az esetben, ha bejönnek számításaik:

„Nem szeretnék külföldre menni, de ezt még átgondolom.”(15 éves fiú, Szolnok. Édesanyja óvónő, Édesapjáról nincs adat)

A fiatalok másik része (52 %) - akik nem írták le, hogy hol élnének - meglátásom szerint olyan életpályát képzelnek el maguknak, amit pályakezdő fiatalként magyarországi körülmények között nehéz elérni, így akár bennük is ott lehet a kockázat arra, hogy inkább külföldön próbáljanak szerencsét:

„Reggel felkelek, egy jól szituált szőke, szürke szemű, sportos alkatú férfi mellett, aki nem melleleg a férjem. Felöltözök jelenlegi divat szerinti CHANEL divatkollekcióból. Megreggelizünk az étkezőasztalnál a családommal. Majd elviszem a két gyermekem az óvodába és az iskolába. Szokásos reggeli teendőim után elmegyek a cégemhez, amelynél én vagyok az elnök-vezérigazgató. Az alkalmazottjaimmal jó munkaviszonyba vagyok, így gyorsabban telik az idő. Délben a férjemmel ebédelek, majd ismét a munkahelyemen vagyok. Ötör eljövök a munkahelyről, a sofőröm már vár az Audi SVV-val. A gyerekeket már

hazahozta a házvezetőnő. A vacsora mellett megbeszéljük, ami aznap történt, rövid játék után ágyba bújunk.” (17 éves lány, Abony. Édesanyja vállalkozó, Édesapja vállalkozó)

A migráció témakörét kiegészítve a leírásokban megjelent a külföldön való továbbtanulás, és egy újfajta ingázó életmód: nemcsak Magyarországon, hanem külföldön is történő munkavállalás:

„Családom, 2 gyermekem lesz. Egy fiú és egy kislány. Targoncásként dolgozom itthon és külföldön. Biztos anyagi háttérrel van, házam, autóm.” (16 éves fiú, Szolnok. Édesapja vállalkozó, édesanyja háztartásbeli)

„Itt élek a városban. Zenélek itthon és külföldön. Amikor itthon vagyok reggel elviszem a gyerekeimet az iskolába. Sokat játszom velük. Őket is megtanítom hangszeren játszani, mert az tartást ad és rendszerességre szoktat. Lesz saját lakásom, autóm.” (19 éves fiú, Szolnok. Édesapja betanított munkás, édesanyja háztartásbeli)

Szociális munkásként ez egy érdekes kérdést vet fel; ha ez egy újfajta életmód lesz, akkor hogyan fog kihatni ez egy család dinamikájára. Új szükségletek, problémák, kihívások jelenhetnek meg az ingázás, és az egyik szülő hiánya miatt.

4. Kivel reggelizek majd?

A napi rutinképekhez igazodva már a szövegek elején megjelenik legtöbbször az, hogy kivel vagy kikkel szeretne reggelizni a kitöltő. A leírásokban erőteljes hangsúlyt kapott a hagyományos családalapítási modell: házasság, mint alapvető kapcsolati forma, és egy vagy több gyermek vállalása. Ha a párkapcsolati formákat számszerűsítjük, azt láthatjuk, hogy a kitöltők 36 %-a írta azt, hogy férjet/ feleséget szeretne, 14 % együttélésben vagy barát/barátnő szinten, 26 % egyedül tervez élni 10 év múlva. 24 %-uk a kitöltőknek nem konkretizált párkapcsolati formát. A családtervezéssel kapcsolatban is számszerűsítettem hányan terveznek családot. A kitöltők kicsivel több, mint a fele (56%) megfogalmazta, hogy már 10 év múlva szeretne családot. A leírások általában nagyon erőteljes, szinte célként, és központi értéként megjelenő idilli jelenetek, amelyek néhány esetben prioritásként jelennek meg ezekben a felvetített képekben:

„Felkelek korán reggel, reggelimet olvasással, csendességgel töltöm. Elmegyek dolgozni, valószínűleg műszaki pályán helyezkedem el, anyagi biztonságot nyújtó munkahelyen. 8 óra

elteltével hazaérkezem, eszem keveset, majd igyekszem a családommal időt tölteni. Lesz egy szép kis asszonykám, sok porontyom, akik szeretik apjukat. Ha eleget beszélgettem a feleségemmel is, időt fordítok személyes lelki fejlődésemre is. A barátaim fontos szerepet fognak betölteni életemben, de első a család lesz.”(18 éves fiú, Tószeg. Édesapja kamionsofőr, édesanyja óvónő)

„10 év múlva már majdnem 28 éves leszek. Remélem ekkorra már megtalálom az úgynevezett nagy Ő-t. Így már akkorra szeretnék házas lenni és legalább egy csemete édesanyja lenni. Reggel fél órával hamarabb kelnék fel a családnál, így elkészítem nekik a reggelit. Ezután felkelteném a férjem és a gyerkőcöm. Számoljuk úgy, hogy ő mondjuk 2 éves. A férjem elindulna a munkába. Én felöltöztetném a gyermekem, játszanék vele, majd elkezdeném főzni az ebédet. Megebédelnénk és lefektetném aludni. Én ekkor elvégezném a teendőimet, a háztartásban és a ház körül[...]Visszatérve a napirendhez: mikor felébredne a pici, elmennénk a boltba és után a kertben játszánánk. Várnánk haza apát. Megvacsoráznánk és megfürdetnénk a gyerkőcöt. Ezután mesével elaltatnánk. Ezek után lenne időnk egymásra. Megbeszelnénk az aznap történeteket. Megfürdenénk és egymás karjaiban boldogan elaludnánk.”(17 éves lány, Szolnok. Édesapja fejlesztési és technológiai vezető, édesanyja szociális segítő)

„Reggel a kedvesem mellett ébredek, majd együtt elfogyasztjuk a reggelinket az újszülött csecsemőnkkel kacarászva. Ezek után dolgozni kezdek, tervezni, rajzolni, mivel építésként szereztem a diplomámat. Minél több időt töltök a családommal és arra törekszem, hogy minél többet megad hassak a gyermekemnek, és már a következőre is gondolok. Este együtt vacsorázzunk, vagy meglátogatjuk a nagyszülőket. Boldogan, nyugodtan terhektől mentesen térünk nyugovóra.” (16 éves fiú, Szolnok. Édesapja építőmérnök, édesanyja lakberendező)

„Reggel korán felkelek, a feleségemnek ágyba hozom a reggelit. Lenne 1-2 kisbaba is, nekik kakaót készítenék, majd elvinnénk őket a bölcsibe. Ha ez megvan, irány munkába! Szeretnék olyan munkát, amit nagyjából helyben kell végezni, mert nem szeretnék autózni sokat, mert az elég veszélyes. Meg nem akarok egész nap odalenni, olyan munkát akarok, amit elég délutánig csinálni, hogy ne az én gyereke legyen az utolsó mindig az oviban, akit elhoznak a szülei. Különben is szeretnék minél több időt tölteni a családommal.”(18 éves fiú, Rákóczi falva. Édesapja faipari dolgozó, édesanyja szociális munkás)

Ha a másik oldalt nézzük, akkor láthatjuk, majdnem fele a megkérdezetteknek nem utalt családalapításra, vagy konkrétan megfogalmazta, hogy még nem szeretne családot 30 éves kora előtt. Ennek oka általában a karrierépítés.

A családi képekben megjelennek bizonyos szerepek, feladat beosztás, hogy ki mikor mit csinál, főleg a hétköznapiakat bemutató leírásokban. Nagyon érdekes az, hogy egyfajta egoizmus, én központúság jelenik meg a fogalmazásokban. Míg a korábbi H. Sas Judit féle leírásokban azt láthatjuk, hogy a fiúk és lányok részleteiben körülírták, hogy fog kinézni párjuk, milyen munkája lesz, és milyen feladatai vannak a családi szereposztásban. Most azt tapasztaltam, hogy egyáltalán nincs részletezve milyen elvárásaik vannak jövőbeli párjukkal kapcsolatban, oly annyira sem, hogy gyakran egy több soros leírásban is 1-2 mondat erejéig jelennek meg. Nagyon gyakori, hogy a leírások végén: „a bebújok a feleségem/férjem mellé az ágyba” kép, amely így első ránézésre nem túl tartalmas párkapcsolati életet vetít fel előttünk. Egyfajta mellőzöttség érzést keltett bennem a legtöbb szituáció, amelyben felvillant a párkapcsolat kérdése. A lányokra jellemző, hogy általában ők vállalják fel azokat a feladatokat, amelyek a családról való gondoskodást jelentik: főzés, takarítás, gyerekek elvitele és elhozatala bölcsődéből/óvodából/iskolából. A fiúk ezekben a leírásokban gyakran annyi szerepet kapnak, hogy a lányok velük közösen üznek hobbit, játszanak vagy vigyáznak a gyerekekre munka után, TV-t néznek. A fiúk leírása saját szerepeikről hasonló volt, ahogy a lányok is leírták: a legfontosabb az volt számukra, hogy szabadidejüket a gyerekekkel töltsék, de náluk is a párkapcsolati élet az esti közös lefekvésben, beszélgetésben merül ki. Érezhetően háttérbe szorul ezekben a leírásokban a másik fél jelentősége.

5. Mit csinálok majd napközben?

A leírásokban nagyrészt megjelent a megélhetés, karrier, anyagi biztonság kérdésköre is. A fiatalok 95%-a szeretne 10 év múlva dolgozni, úgyhogy már valamilyen szakmát megszerzett, és túl van a továbbtanuláson. Pusztán csak 5%-uk írta azt, hogy még tanulni fog főiskolán vagy egyetemen. Úgy gondolom, hogy ebben a témakörben fókuszálnunk szükséges a pályaorientációs kérdésekre. A megkérdezettek 56 %-a jelölt meg fogalmazásában szakmát, vagy végzettséget, amelyet elképzel a jövőben. Nagyon közkedvelt, és gyakori volt a szakács. Mellette szakmák színes palettája pl. fodrász, vagyonőr, stb. is előfordult. Ezeknél a szakmáknál felmerült az a kezdeményezőkészség, hogy saját vállalkozást szeretnének létrehozni:

„Reggel felkelek. Kinyitom a saját fodrászatom és várom az alkalmazottakat és a vendégeket. Elviszem a kisfiam és a kislányom az oviba. Délután én foglalkozom velük. Sokat játszunk, mesélek nekik. Kertes házban lakunk. A kis Suzukimmal sokat kirándulunk. Szabadidőmben táncolok a barátnőimmal.” (14 éves lány, Szolnok. Édesapja vállalkozó, édesanyja háztartásbeli)

„Saját farmom lesz, ott dolgozom. Feleségem, gyerekeim lesznek. Kirándulni járunk. Lesz autóm, lakókocsim és ló szállítóm. Gyerekeket tanítok lovagolni.”(15 éves fiú, Szolnok. Édesapja: faipari munkás, édesanyja: háztartásbeli)

Ezeket a szakmákat leginkább a hátrányos helyzetű fiatalok jelölték meg, és körükben volt jellemző a vállalkozóvá válás lehetősége is. Mind roma családból származnak, akik gyakran a munkaerő-piacról kiszorulhatnak, és emiatt választják ezt a fajta megélhetési stratégiát.

A magasabb végzettséggel járó szakmák megjelölésnél jó pár fogalmazásban megjelent a környező emberek és az emberiség iránti szociális érzékenység. Olyan pályát választanának, amellyel embereken tudnak segíteni közvetve vagy közvetlenül:

„Felébredek, kb. 6 óra táján. Elkészülök és elindulok dolgozni. Egy kutatásban vennék részt, amellyel az emberi életet lehetne jobbra tenni. Bent a többi tudóssal, különböző betegségekre keresnek gyógyírt, környezetvédelmi technológiákat fejlesztenénk ki.”(16 éves lány, Abony. Édesapja: díszmű lakatos, édesanyja ismeretlen)

„10 év múlva remélhetőleg már orvos leszek, aki szereti a munkáját, és akit megbecsülnek. Reggel fölkelek, megreggelizem és bemegyek a kórházba. Nem tudom, pontosan mit fogok dolgozni, de valószínűleg gyerekorvos. Meggyógyítom őket, próbálok segíteni nekik és örülök, ha látom a boldogságot arcukon. Későn érek haza, mert mindig jön néhány soron kívül levő ember, beteg és úgysem mondom nekik, hogy menjenek haza, inkább próbálok segíteni.”(19 éves lány, Újszász. Édesapja és édesanyja tanár)

„Reggel felkelek, megreggelizek, majd elindulok a munkába. Remélem, addigra elvégzek mindent, ami a gyógyszerészhez kell. Új dolgokat, gyógyszereket találunk/találok fel. Remélem egy nap Nobel-díjat, (vagy hasonlót) kapok egy feltalálásomért.”(16 éves lány, Szolnok. Édesapja ismeretlen, édesanyja tanár)

Szembetűnő tendencia volt, hogy a fennmaradó 44 %-ba sok olyan fiatal tartozott, aki nem konkretizálta, hogy milyen pálya mentén gondolkodik, inkább csak a munkahely, és munka körülményeit írta körül. Ezek a leírások magas beosztású pozíciót jelentenek saját, tágas irodával, értekezletekkel, és magas kereslettel. De maga az, hogy milyen szakmán, vagy végzettségen keresztül szeretnék ezt elérni, azt nem mutatták be, és néhány esetben nem is tudták konkretizálni:

„Felöltözöm és elindulok az újdonsült multi-milliárdos munkahelyemre a vadonatúj autómmal.” (17 éves lány, Szolnok. Édesapja teherautósofőr, édesanyja számlázó)

„A munkahelyemen töltöm a napom nagy részét, nem tudom még, hol fogok elhelyezkedni, de leginkább egy tágas irodában képzelem el magam.” (16 éves fiú, Szolnok. Édesapja technológus, édesanyja ügyintéző)

„1 napom úgy telne, hogy felkelés után megreggeliznék, megmosakodnék és egy menő sportkocsival egy pizsok jól fizető munkahelyre mennék, ahol én lennék a főnök.” (15 éves fiú, Szajol. Édesapja nyugdíjas, édesanyja köztisztviselő)

6. Szabadidő-életmód

Szinte mindegyik jövőképben megjelent az, hogy a munkán/iskolán kívül töltött időben milyen egyéb más tevékenységekkel töltenék meg életüket. Azokban a leírásokban, ahol nagy hangsúlyt fektettek a családi életre, ott mind a szabadidő, mind az életmód a gyerekek köré szerveződik. Kiemelten jellegzetes volt ezekben a leírásokban a közös játék, a kirándulások és a meseolvasás. Emellett a kitöltők, mind a fiúk, mind a lányok nagy része feszegeti a családban történő minőségileg együtt töltött idő értékét. Itt a családi életnél kell meg említenem, hogy szinte csak a szűk család kerül bemutatásra: a szülők, és a gyerekek. A nagyszülőkkel és rokonokkal való kapcsolattartás kevés esetben jelent meg a dolgozatokban. A kitöltők 12 %-a említette ezt meg. A kutatás azt mutatja, hogy a „családi gyökereink”, mint érték háttérbe szorul.

Azoknál, akik még nem terveznek családot leginkább a kisállattartás, ezen belül is egy vagy akár több kutya nevelése került be ezekbe a képekbe. Talán ez abból is fakadhat, hogy egyfajta „gyermekhelyettesítő” tényező, amely valamilyen szinten érinti a „valakiért való felelősségvállalás” értékét. Saját véleményem erről az, hogy valahol a napjainkban felfokozott állatvédelem, és a médián keresztül látható megrettentő képek is befolyásolják ezt a trendet.

Egyébként néhány családi képben is megjelenik a kutya, mint elmaradhatatlan tényezője a családi életnek. A háziállatok jelentősége már a H. Sas Judit féle 2000-ben elvégzett kutatásban is megjelenik:

„A teljes mintát a 800 írást figyelembe véve minden tizedik gyerek terveiben családtagként jelennek meg a macskák, kutyák, madarak, lovak, egyéb állatok. Ha azokat a dolgozatokat veszem figyelembe ahol gyereket szeretnének, itt minden ötödik odaképzeli családtagként a gyerek mellé a szeretett és családtagnak tartott állatokat is.” (H. Sas 2002: 21)

Jelen kutatásban a kitöltők 18%-a utalt háziállatokra:

„Párommal a családalapítást tervezzük és a családi házunkat alakítgatjuk. Eddig 3-an élünk egy fedél alatt, párom, a bischon havanese kutyám, Tücsök és én.” (18 éves lány, Szolnok. Édesapja szakmunkás, édesanyja vegyész)

„Reggel miután felkeltem a háziállataimat megetetem, majd páromnak és remélhetőleg 1 év körüli gyermekemnek reggelit készítek.” (18 éves lány, Martfű. Édesapja meghalt, édesanyja betanított munkás)

A dolgozatok azt mutatják, hogy a fiatalok már most felismerték azt, hogy a munka világa mennyi stresszel, fáradtsággal jár majd. Éppen ezért fontos volt számukra az, hogy valamilyen feltöltődési, kikapcsolódási forma legyen a mindennapjaikban. A megkérdezettek 58%-a jelenített meg a szövegekben valamilyen hobbit. Ennek számtalan formáját emelték ki: mozi, filmnézés, biliárd, kertészkedés, tetoválás, lovaglás, kirándulás, biciklizés, olvasás, torna, tánc, zenélés, foci, kisállattartás, utazgatás, boks, tollas... stb.

Fontos életmódbeli tényező az is, hogy hogyan ápoljuk kapcsolatainkat, és hogy a családon kívül milyen egyéb humán erőforrásaink vannak. Ez a társas értékorientáltságra való igény visszatükröződik a dolgozatokban:

„Munka után elmennék barátokkal beszélgetni, sétálni, vagy beülni valahova. Kibeszelnénk a bajainkat, hogy telt a napunk, és egyeztetnénk a hétfői bulit/programunkat.” (16 éves lány, Szolnok. Édesapja lakatos, édesanyja ápolónő)

„Nagy nehezen letelik a munkaidőm, és már tervezgetem az esti programjaimat: pl. biliárdozás, beszélgetés a barátaimmal és nem utolsósorban egy kis iszogatás.” (17 éves lány, Szolnok. Édesapja teherautósofőr, édesanyja számlázó)

„Ha úgy esne a dolog, visszavonulás előtt még egy tali a barátokkal egy sörre, esetleg egy mozira.” (17 éves fiú, Szolnok. Édesapja rendőrségi dolgozó, édesanyja védőnő)

Jelentős eredménynek tekinthető, hogy jó néhány fogalmazásban a mindennapokba ágyazva jelenik meg a barátokkal való aktív kapcsolattartás. Számszerűsítve a kitöltők 24 %-a említette a jövőképeiben. Itt ki kell emelnem, hogy a mai modern technika 1-1 esetben megjelenik, mint kommunikációs eszköz, amelyen keresztül igyekeznek sűrű hétköznapijaikban kielégíteni társas szükségleteiket. A barátokon kívül, főleg az egyházi szervezetbe tömörült fiatalok kiemelték, hogy 10 év múlva is szeretnék közösségi életet élni. (12%)

Modernkori életmódunkat meghatározzák azok a javak, amelyek nélkül nem tudnánk elképzelni, hogy teljes legyen az életünk. Kettő nagyon fontos státuszszimbólum jelent meg a fiatalok jövő képeiben: az egyik az autó, amelyek gyakran konkretizált márkájúak, sőt a drágább típusúak is megjelentek. A másik hasonló szimbólum a tágas kertes ház, amely nyugodt, békés, csendes kertvárosi övezetben helyezkedik el.

Ami szembetűnő érték volt még ebben a témakörben az egészséges életmódra törekvés értéke. Ez abban nyilvánult meg leginkább, hogy a rendszeres a sport a mindennapokba beépítve jelent meg. 24%-uk a fiataloknak ezt egy fontos értéknek tekintette. Három dolgozatban a környezetvédelem, mint fenntarthatósági érték is megjelent, bár ez elég elenyésző.

VI. Következtetés

1. A hipotézisek kivizsgálása a kutatásból

H1: A fiatalok nagy része az élettársi kapcsolatokat részesíti előnyben. A házasság, mint követendő párkapcsolati forma kevésbé jellemző a fiatalok körében.

A fiatalok több mint egyharmada inkább házasság párti, de azért látható, hogy a szingliség aránya is majdnem hasonló mértékű. A kitöltők összesen 14%-a írta azt, hogy az élettársi kapcsolatot választaná, tehát ezt a hipotézisemet megcáfolta a kutatás. A házasság, mint választott párkapcsolati forma azokban a leírásokban is jelentőséget kapott, ahol a családalapítás idejét 30 éves koruk utánra tolták ki a fiatalok.

H2: A családalapítás kitolódik 30. életév fölé.

Az eredmények azt mutatják, hogy ez az állításom részben megdőlt, mert a fiatalok több mint fele (56%) családdal képzelel el életét 10 év múlva. Nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy viszonylag magas azoknak az aránya, akik 30 év fölé tolják ki a családalapítást.

H3: A fiatalok maximum egy gyermek vállalását tervezik.

A kutatásból az szűrhető le, hogy inkább 2 vagy több gyermekes, nukleáris családtípus volt közkedvelt. Azok között, akik tíz év múlva terveznek családot, azokból 38 % írta azt, hogy kettő vagy több gyermeket vállalna, 12 % egy gyermeket szeretne. 6 % írásából nem derül ki, hogy hányat nevelne fel.

Ezen hipotézisekhez kapcsolódva az értékek és a valóságos népesedési, valamint családalapítási mutatók között ugyanazt az ambivalenciát tapasztaltam, mint amelyről a KSH 2011-es jelentésében is olvashatunk:

„Választásunkat az motiválta, hogy korábbi hazai kutatási tapasztalataink és nemzetközi kutatási együttműködéseinkből levonható megállapításaink szerint a magyar lakosság értékrendje és tényleges demográfiai magatartása között jelentős eltérés van. Míg a lakosság az értékek, vélemények szintjén határozottan tradicionális értékrendet képvisel, család-, házasság- és gyermek-központúság a statisztikailag mérhető demográfiai magatartásban nem, vagy csak alig-alig jelenik meg.” (Pongrácz 2011: 7)

H4: A résztvevők 10 év múlva inkább még továbbtanulnak, és a karrierépítésre gondolnak, mint a konkrét munkavégzésre.

A továbbtanulás azt gondolom kevésbé erőteljes, inkább beágyazódottnak tűnik ezekben a leírásokban. A fiatalok jövőképeben egy átlagos dologként jelenik meg, hogy érettségi után továbbtanulnak, de ez már nem biztos, hogy akár a családalapítás rovására megy. Értem ezalatt azt, hogy szoktuk mondani, hogy „műveltségünk” fejlődik, hiszen korábban az érettségi megszerzése is nagy jelentőségű volt. Főiskolára bejutni pedig elit dolognak számított. Ma azt látjuk, hogy szinte elmaradhatatlan az, hogy valakinek az érettségi után ne legyen valamilyen diplomája, és anélkül fusson neki a nagybetűs életnek. Mint azt fentebb kiemelttem, a fiatalok jó részének fontos az, hogy magas státuszú munkahelyen dolgozzanak, amiről ma a gyakorlatban jól tudjuk, hogy megköveteli a felsőfokú végzettséget.

H5: A fiatalokat inkább a szórakozás, és a nyüzsgő élet vonzza, mint a nyugodt, bensőséges családi élet.

Hipotézisemet megcáfolták a kutatás eredményei, mert inkább az látható, hogy a nyugodt, kertvárosi családi házas képet festik le a fiatalok. Feltöltődésnek is inkább a barátokkal találkozást, a csendes nyugodt időtöltést, az aktív, kreatív hobbit választották.

2. További fontos következtetések

Mivel ez egy feltáró jellegű kutatás, ezért a hipotézisemre kapott eredményeken kívül egyéb más következtetésekre is jutottam:

Az adatok vegyes képet mutatnak fiataljaink értékorientációját illetően. Jól kivehető, hogy egyes értékek elveszőben vannak: például a folyóírás, és az íráskreativitás minőségének romlása.

Kiemelkedő volt a hangsúly a külföldön való letelepedésnek, amely az országunk iránti lojalitás gyengülését mutatja. Ha tovább bontjuk a mutatókat, azt látjuk, hogy ebben a témában Szolnokkal kapcsolatosan még negatívabb következtetést vonhatunk le.

Egyértelmű volt a leírásokban, hogy a „gyökereink”, mint érték eltűnt. Elenyésző mértékben foglalmazták meg, hogy szüleik, rokonaik milyen szinteken jelennek meg a későbbi életükben. A családi élet minőségét részletesebben vizsgálva láthatjuk, hogy középpontban leginkább a gyermekekről való gondoskodás, és a velük közösen töltött idő áll. A családot megalapozó párkapcsolat jelentősége nagymértékben háttérbe szorul a leírásokban.

Jellegzetes tendencia a képességek kibontakoztatása, amellyel főleg a hátrányos helyzetű fiatalok motivációját próbálják fejleszteni. Ez vissza is tükröződik, hiszen olyan szakmákat jelenítettek meg, amelyek pont ezt a kérdéskört feszegetik. Azt gondolom, hogy ennek a következő szintje az önálló kezdeményezés, saját vállalkozásban gondolkodás, és véleményem szerint ez akár mintaértékű gondolkodásmód lehet.

Ami számomra az életmód kérdésekben szembetűnő volt az a tudatosság megjelenése. A fiatalok látják azt, hogy a való életben a mindennapok szürkék, stresszesek, tele rohanással. Éppen ezért beépítettek ezekbe az elképzelt jövőképekbe olyan elemeket, amelyek különféle erőforrásként segítik őket abban, hogy ezeket a mindennapokat megkönnyítsék. Ezek az

elemek voltak a barátokkal való aktív kapcsolattartás, a hobbik, amelyek az aktív rekreációt segítik elő, közös programok a családdal, a kisállattartás, a hit, a közösséghez tartozás... stb.

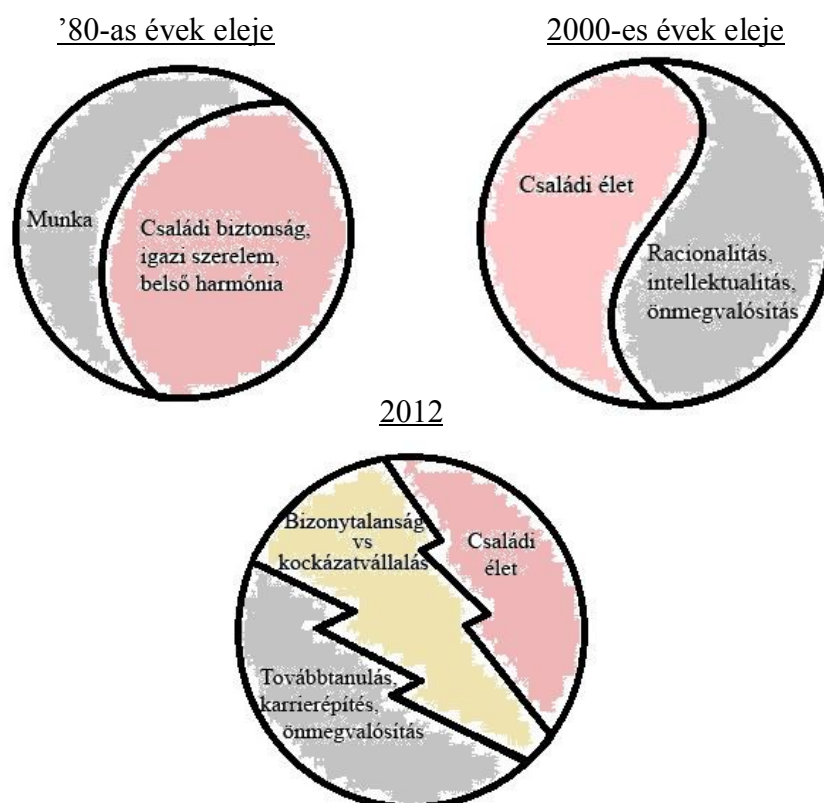
VII. Értékelés 30 év távlatában

A három kutatást összehasonlítva azt mondhatjuk, hogy a '80-as évek elején bemutatott leírások az elképzelt családokra fektették a legnagyobb hangsúlyt. Világosan lehetett látni, hogy a jövőképekben a családalapítás áll a középpontban. Teljesen precízen, konkrétan lefestették az elvárásokat jövőbeli férjükkel/ feleségükkel szemben, akár külső és belső tulajdonságokra bontva. Nagyon jól lehetett látni a női és férfi szerepeket, valamint a többi családtag, nagyszülők, rokonok feladatait. Sokkal stabilabb képek voltak, a mostani leírásokhoz képest. Érezni lehetett belőlük azt, hogy ezek megvalósítható életcélok. A fiatalok értékorientációjának középpontjában leginkább a családi biztonság megteremtése, az igazi szerelem megtalálása, és a belső harmónia megélése volt. (Füstös-Szalma, 2009)

A 2000-es évek elején készült kutatás új tendenciákat mutatott be. Itt már inkább fellazultak a családi kötelékek, és a családalapítás, mint hagyományos érték erőssége. Ebben az új felfogásban megjelent a kisállattartás elterjedésének trendje is (mint ahogy fentebb is említettem: „gyermekvállalást helyettesítő/ késleltető trend”). Központba került a továbbtanulás, karrierépítés, önmegvalósítás iránti igény. A racionális gondolkodásmód és az intellektuális fejlődés egyre nagyobb teret nyert értékrendjünkben. (Füstös- Szalma, 2009)

Jelen kutatás során a 2000-es évek elején végzett vizsgálathoz hasonló eredményeket tapasztaltam. Egyrészt az látható a leírásokban, hogy a hagyományos családalapítási értékek még jelennek vannak értékészleteinkben, de nagy szerepet játszik életünkben a karrierjük is. Ami viszont újdonság, hogy a külföldön való továbbtanulás, munkavállalás és letelepedés mennyire markánsan jelenik meg. Ebből arra következtethetünk, hogy egy jellegzetes bizonytalanság, mint uralkodó tényező manifesztálódik meg ezekben a jövőképekben. Erre a válasz egy kockázatvállaló coping stratégia. A coping fogalma a stressz, a megbirkózás, és a megküzdés szinonimája. (Farkas, 2011) Ez nem feltétlenül drasztikus értelemben vehető kockázatvállalás, hanem inkább a rapid módon változó világ következményeire való rugalmas reakció. Éppen ezért nem tekinthető abszolút negatív tendenciának a migráció kérdése, hiszen a külföldön való tanulás, és letelepedés sem biztos, hogy végleges.

5. ábra: az értékek változása 30 év távlatában

VIII. Javaslatok

A fent leírtakból is jól látható, hogy az értékek széles palettája jellemzi a mostani tizenéveseket. Nehéz ifjúságsegítőként megközelítenünk ezt a kérdéskört, és konkrét, kézzel fogható módszertani eszközöket kiemelni. Hiszen alapvetően felvetődik egy etikai dilemma, hogy mi alapján döntjük el, hogy valakinek az értékrendje helyes vagy nem helyes? Továbbá biztosan érték válságnak tekinthetjük-e azt, hogy csökken a házassági kedv, növekszik a fiatalok migrációja, vagy késleltetik a gyermekvállalást? Leginkább azt gondolom, hogy nem feladatunk ebben a témakörben az állásfoglalás vagy minősítés, hanem inkább a fiatalok segítése abban, hogy saját egyéni gondolkodásmódjukban el tudjanak igazodni. Maga a felismerés elősegítése, az egyéni értékek feltárása megdöbbentő hatásúak lehetnek. Támogatni kell őket abban, hogy egyéni értékeik mentén a számukra megfelelő döntést hozzák, és speciális érdeklődésüknek megfelelően tudatosan tervezzék életüket.

Mint már említettem, hogy ellentmondás van a fiatalok értékei és a valóságban tapasztaltak között. Azt láthatjuk, hogy a fejükben megszületik az a bizony hagyományos értékrend, ami

az ország jövőjére is pozitívan hatna, de a gyakorlat, és a valósághű adatok teljesen az ellentétjét bizonyítják. A gyermekszám születésének csökkenéséről a KSH 2011 olvashatunk:

„Az élveszületések száma Magyarországon 1990 és 2011 között 23%-al csökkent és 1997-ben haladta meg utoljára a 100 ezret. Ez a csökkenés annak ellenére következett be, hogy egészen 2001-ig nőtt a termékeny korban lévő, 15 és 49 év közötti női népesség aránya. Így az élveszületések számának csökkenése nem magyarázható a kedvezőtlen korösszetételi hatásokkal, hanem egyértelműen a csökkenő termékenységet, a csökkenő gyermekvállalási kedvet mutatja.” (Pongrácz, 2011: 27-28)

Erre az ellentmondásra még nem találtak kielégítő választ. Az én gondolatom ezzel kapcsolatban, hogy a mai fiatalok nincsenek felkészítve az önálló életre. Fogalmuk sincs, hogy akár szűkebb környezetük hogyan működik a gyakorlatban. Nincsenek mintáik arra, hogy legyenek flexibilisek ebben a nagyon változékony világban, és hogyan küzdjenek meg azzal, hogy egyszerre feleljenek meg életük több területén. Hiszen pályakezdőként majd egyszerre kell ügyelniük arra, hogy sikeres munkavállalók legyenek (ha sikerül elhelyezkedniük), megfeleljenek párjuknak, kiegyensúlyozott családi életet teremtsenek, úgy hogy közben önmegvalósító énjük sem szoruljon a háttérbe. Gyakran azt látom, hogy türelmetlenek, rögtön nagy lépéseket szeretnének megtenni, és passzív tehetetlenség uralkodik a gondolkodásmódjukban. A hirtelen hozott kockázatvállaló döntések, mint pl. a migráció lehetősége ennek az eredménye. Azt tapasztaltam, hogy a mai 20 éven felüli korosztály, akik külföldi munkavállalással próbálkoztak, mind csalódottan jönnek haza. Pontosan azért, mert hazai vizeken sem ismerősek gyakorlati dolgokban, nemhogy egy idegen kultúrájú országban, ahol teljesen máshogy működik minden. Ezek az élmények hosszútávon annyi kudarcélményt hozhatnak, hogy saját önbizalmukat és kreativitásukat ássa alá. Éppen ezért már fiatalon non direktív tanítási módszerekkel támogatnunk kell őket, hogy felkészüljenek döntéseik következményeire. Ez a megközelítés preventív jellegű, hiszen előre felvázolja a fiatalok számára a lehetséges életvezetési stratégiák alternatíváit, valamint azok előnyeit és hátrányait.

A egyik legalkalmasabb, leghatékonyabb preventív módszer erre a közösségfejlesztés. Még pedig olyan közösségek építése, amelyben különböző nemű, korú, kultúrájú, élethelyzetű egyének önkéntesen vesznek részt. A közösen meghatározott célok, megvalósított programok, ötletek, kreatív energiák teret adnak az értékek kibontakozásához. A különböző közösségi tagok életfelfogása, és tapasztalata pedig mintát, és példát nyújthat a velük szorosan

együttműködő fiataloknak. A közösségekben fejlődhet talpraesettségük, kezdeményezőkézségük, és bővíthet kapcsolati hálójuk. Ezekből információk halmazához juthat, amely alapján tájékozódhat a gyakorlati életben, és ez alapján dönthet élete nagy kérdéseiben. Ezek mellett olyan szorongás- és feszültség levezető alternatívákat is megtanulhatnak, amelyek a későbbiek során hasznos eszközökké válhatnak.

A fiatalok által kiemelt témakörökre adott konkrét javaslataim

a, Családalapítás

Mint ahogy azt már fentebb is említettem egyfajta ellentmondás jellemző a statisztikai adatok, és az értékrend kutatások eredményei között a családalapítás témakörében. A családalapítás megjelenik minőségben a fiatalok gondolkodásmódjában, de mennyiségi szinten ez a gyakorlatban nem érzékelhető. Talán ez abból fakad, hogy a mai fiatalok nagyon jól felismerik azt, hogy a karrier és a család összeegyeztetése nagy kihívás, főleg a gazdasági válság, és a növekvő munkanélküliségnek köszönhetően. Egyfajta szegénységkockázati faktornak minősítik a gyermekvállalást. A cél az lenne a korai ifjúságsegítő beavatkozás révén, hogy olyan alternatívákat mutassunk be, felnőtt, kisgyermekes szülői mintákon keresztül, amelyek azt bizonyítják, hogy igenis akár többgyermekes családi modellben is lehet egy fogyasztói típusú társadalomban túlélni. A legjobb alternatíva, amit ajánlani lehet ebben a kérdésben, az a különböző készségek, képességek és kompetenciák feltárása, és fejlesztése. Arra sarkalni a fiatalokat, hogy jövőjüket ne csak egy adott szakmára építsék fel, hanem a több lábon állásra koncentráljanak. Ami a való életben is tapasztalható, és látható az eredményekben is, hogy a párkapcsolati kérdés megoldatlan, és nem tartják fontos kérdésnek azt, hogy mennyire jól működik egy élettársi és házassági viszony. Ez azért kulcsfontosságú kérdés, mert a család alapját jelenti, és egy család egyensúlyára és dinamikájára is kihathat annak nem megfelelő működése. Ezen a téren leginkább a férfi és a női szerepek tisztázása, változása, és feldolgozása. Különbségtétel a kamaszkori szerelem, és a felnőtt szerelem között. Gyakran tapasztalható az, hogy már tinédzser korban hamar kiégnek, és kiábrándulnak a párkapcsolatokból a fiatalok, mert nem érettségi szintjüknek megfelelően élik meg kapcsolataikat. Emiatt huszoneves korukban kevésbé tudnak intim viszonyt folytatni. A gyermekvállalás témakörében pedig mindenképpen fel kell hozni azt, hogy milyen veszélyei vannak a gyermekvállalás kitolásának (meddőség, sérült gyermek). A családi életvitelre nevelő programok legfontosabb feladata, hogy a fiatalok az önkéntes munkán keresztül

spontán módon lássanak bele a családi élet aspektusaiba. Erre legmegfelelőbb az, ha közös rendezvényeken vesznek részt kisgyermekes családokkal, és gyermekgondozással kapcsolatos tevékenységeket, pl.: gyermekfelügyeletet is ellátnak.

b. Migráció

A migráció kérdése aktuális téma Magyarországon, ez a fogalmazásokban is visszatükröződik. Negatívnak tekinthetjük, mert a fiatalok közoktatása hosszú távú befektetés, és annak külföldön való kamatoztatása nem térül meg. Emiatt szétszakadnak a családok, a szülők, illetve nagyszülők magukra maradnak. Az ország népesedése is lecsökken. Jól ismert tény, hogy öregszik a társadalom, és a fiatalok kivándorlása foglalkoztatás politikai szempontokból sem kedvező. Csökken az aktív korú foglalkoztatottak száma. Pozitív aspektusa a fentiekben is említett bizonytalansági értékhez köthető. Mivel ez egy kockázatvállaló magatartás a rugalmas alkalmazkodás érdekében, ezért a következő lehetőségek rejlenek benne: a kinti letelepedés nem végleges, csak pusztán tanulási célokat szolgál. Ez által pozitív példákat, szakmai tapasztalatokat gyűjthetnek a nyelvtudásuk fejlődése mellett. Nem utolsó sorban anyagi tartalékokra is szert tehetnek. Az ifjúságsegítő feladata felkészíteni a fiatalokat arra, hogy milyen előnyei és hátrányai vannak a külföldi létnek, valamint ösztönözni őket arra, hogy tanulják meg az alapvető önálló életvezetés magyarországi sajátosságait.

c. Továbbtanulás és karrierépítés

Ebben a témában kiemelném a készség-, képesség- és kompetenciafejlesztést, amely a fent említett több lábon állást segíti elő. Ennek egyik leghatékonyabb formája, az önálló vállalkozás, kezdeményezés, mint karrierépítő és önmegvalósító stratégia ösztönzése. A másik kérdés a pálya orientáció. Arra szükséges sarkalni őket, hogy tudatosan, érdeklődésüknek megfelelő pályát válasszanak. Megkeresni velük együtt a tájékozási csatornákat az egyes képzésekről, képzőintézményekről, szakmákról és az elhelyezkedési esélyekről.

d. Szabadidő eltöltés

Azt vallom, hogy a közösségi lét „gyógyír”, éppen ezért ajánlott, hogy a szabadidőbe építsenek be közösségi tevékenységeket, amelyek segítenek abban, hogy kapcsolatokat építsenek, megfelelő információkat gyűjtsenek, fizikai és lelki támogatást kapjanak, valamint

kommunikációjuk és talpraesettségük fejlődjön. Nagyon fontos, hogy a fiatalok mögött álló felnőtt közösség mintát mutasson a hasznos, és értelmes szabadidő eltöltésére. Ugyanez a megközelítés olvasható az alapítványunk saját módszertani kiadványában is:

„A program fő célja, hogy a fiatalok lássanak maguk körül olyan felnőtteket, akik közösségben dolgoznak, akiknek fontosak a közösségi értékek, akiknek fontos az emberi kapcsolataik tudatos ápolása. Ennek későbbi eredménye az lehet, hogy a fiatalok számára is lényegessé válnak a közösségi értékek, szívesen vesznek részt közösségi programokban, motiváltak lesznek saját közösségeik kialakításában, gondozzák emberi kapcsolataikat. S teszik mindezt akkor is, amikor már ők is családossá válnak.” (M. Tóth, 2010:9)

IX. Összegzés

Jól érzékelhető az eredményekből, hogy van feladatunk az ifjúsággal. Mivel szociális munkásként elsősorban nem a fiatalok nevelése, hanem segítése tartozik a kompetenciám körébe ezért számomra ez a témakör dilemmákat vet fel. Egyrészt a közösségfejlesztés módszere a hazai szociális munkában gyerek cipőben jár, és még kevés hazai tapasztalat van e téren, ezért számomra nehéz eldönteni azt is, hogy mi a konkrét feladata egy szociális munkásnak a közösségfejlesztésben. Másrészt, ha ehhez hozzákapcsoljuk az ifjúságsegítést, akkor még inkább érdekes kérdéseket vet fel a dolog. Főleg azért, mert a fiatalokkal kapcsolatos munkában az ifjúságsegítőként, tanárként, valamint szociálpedagógusként végzett szakemberek érvényesülnek ma leginkább. Bizonytalan terepnek számít szakmán belül a civil ifjúságsegítés, de egyben egy kijáratlan lehetőség is abban, hogy fontos értékformáló szerepet alakítson ki. Ehhez szükséges további értékfeltáró mérések végzése, és ezekre azonnali beavatkozási stratégiák építése. Ez csak úgy valósulhat meg, ha a helyi fiatalok, szakemberek, intézmények, önkormányzatok összefognak, és közösen építkeznek tovább. Ebben a folyamatban fontos „kötoanyagként” jelenhet meg a szociális munkás. Hiszen ő az, aki közvetíthet és képviselheti mindkét felet.

Nem tudhatom, hogy jelen eredményeket tekinthetjük-e negatív tendenciának. Ám abban biztos vagyok, hogy prevenció és korai beavatkozások révén az egyes trendek negatív következményeit megelőzhetjük. Mivel a kockázatvállalás az a stratégia, amelyet ők választanak a mai bizonytalan világban, ezért nem mellőzhetjük a fiatalokkal való törődést, hiszen az ő jövőbeni döntéseik, és konkrét cselekvéseik a mi jövőnk alapkövei.

IRODALOMJEGYZÉK

- FARKAS ÁGNES (2011) 'A tartós munkanélküliség szociálpszichológiája' (Debrecen Debreceni Egyetem Szociológiai és Szociálpolitikai Tanszéke), in: V. A megküzdés (89-100.o)
- FÜSTÖS LÁSZLÓ – SZALMA IVETT (2009) 'Értékváltozás Magyarországon 1978- 2008' 2009/1. ,MTA Szociológiai Kutató Intézete Társadalomtudományi Elemzések Műhelye (TEAM)
- H. SAS JUDIT (2002) 'Elképzeltek családok. Fordulópont' 2002/ 2. (16.) sz. (7-23.o.)
- H. SAS JUDIT (2002) „Egy napom 10 év múlva”. Educatio, 2002/3.(365-383.o)
- M. TÓTH ANDREA (2010) 'A Családműhely program módszertára' (Spektrum kiadó)
- PONGRÁCZ TIBORNÉ (2011) 'A családi értékek és demográfiai magatartás változásai' KSH-NKI Kutatási jelentések, 2011/1.
- SZMM GYERMEK ÉS IFJÚSÁGI OSZTÁLY MUNKATÁRSAI (2010) 'Az ifjúság nem társadalmi probléma, hanem a társadalom erőforrása' Család, gyermek, ifjúság 2010/1. (21-35.o.)

I. Jelöld meg karikázással, illetve válaszold meg a következő általános rád és családtagjaidra vonatkozó adatokat!

1. Nemed: 1- fiú 2- lány

2. Lakóhelyed (elég csak a **település** megnevezése):

.....

3. Születési éved:

4. Szüleid foglalkozása:

Anya:

Apa:

II. Karikázd be, és válaszold meg az alábbi kérdéseket közösségi életedre vonatkozóan!

5. Tartozol-e bármilyen ifjúsági közösséghez Szolnokon? 1- igen 2- nem (ugrás a 7. kérdéshez)

6. Ha, igen milyen típusú közösség? (Többet is megjelölhetsz!)

a. Alapítvány/ Egyesület

b. Egyházi

c. Párt

d. Szakkör :.....(nevezd meg!)

e. Egyéb: Sport/ Tánc:(nevezd meg!)

Kb. hetente hány órát töltesz ezeken a helyeken összesen? :..... óra

7. Ha nem, miért nem tartozol ifjúsági közösségekhez?

.....

.....

.....

8. Szerinted mi hiányzik Szolnok ifjúsági életéből?

.....

.....

.....

[illegible]

29